

SITUACIÓ

L'indret

El municipi de Viladecans, a la dreta del Llobregat, s'estén des del massís de Garraf fins al mar. La major part del seu territori és planer i forma part del delta. El sector muntanyós, a tramuntana, està format pels vessants que miren al pla de la serra de Miramar (234 m) i de la serra de Montbaig.

Entre la plana i la muntanya, entre l'horta i el secà i entre la riera de Sant Climent i el torrent de Can Picó, el parc de la Torre-roja gaudeix d'una situació privilegiada en un indret de terres fèrtils dedicades tradicionalment als conreus. En les darreres dècades, l'abandó progressiu del secà i les necessitats derivades del creixement urbà i industrial han provocat importants transformacions en un paisatge, fins fa pocs anys harmònic, i avui alterat per la presència d'usos marginals, o per la instal·lació de granges, indústries i edificacions.

El Parc i la ciutat

En relació a Viladecans el Parc està situat a l'est del nucli urbà, per sobre de la carretera de Barcelona (C-245) i formant part del barri de la Torre-roja. El carrer de Maria Sanjuan Cuchí i el camí Fondo, al costat del torrent de Can Picó, l'encerclen de ponent a llevant. A migdia limita amb la zona d'equipaments de la Torre-roja i el carrer de Pompeu Fabra, i a tramuntana amb el camp municipal de beisbol i la muntanya.

LA HISTÒRIA

Tot i ser un Parc jove, i com a tal tenir una història curta, el seu territori va pertànyer durant segles a una de les hisendes més antigues i pròsperes de Viladecans centrada en la Torre-roja, a la qual necessàriament ens hem de referir.

La Torre-roja i la Quadra Burgesa

La Torre-roja va ser, durant segles, una senyoria jurisdiccional (la Quadra Burgesa), que tenia territori propi i era independent de Viladecans i de Sant Climent de Llobregat. Els seus habitants pagaven cànon als senyors per l'usdefruit de les terres, al capdavant de les quals, un batlle administrava béns i rendes en nom del senyor. Hi ha un llistat amb noms de batlles a partir de 1529. Des de mitjan segle XIX, els habitants de la Quadra Burgesa que daren definitivament incorporats a Viladecans.

Els noms de la Torre-roja

La Torre-roja (dita així per les tonalitats vermelloses de les seves pedres) ha pres en diferents ocasions el nom dels seus senyors. Els més antics es citen en un pergami de 1527, que tracta d'una venda de la torre Burgesa o Roja, on diu que la casa en altre temps s'anomenava **na Sança i torre Marcusa**. La torre Marcusa fou propietat dels hereus de Bernat Marcús, un poderós banquer i mercader de Barcelona, que morí l'any 1166. Entre els segles XIII i XVI, la finca va ser dels Burgès (l'any 1265, Jaume I concedí a Guillem Burgès la jurisdicció civil i criminal de les viles de Gavà i Viladecans) i prengué el nom de **torre Burgesa**.

La Torre-roja i el seu entorn, cap a 1980

Foto: Jaume Muns

Característiques arquitectòniques

L'edificació més rellevant del conjunt que forma la Torre-roja és l'esvelta torre central d'origen medieval. Té planta quadrada i quatre pisos d'altura, amb una finestra triforada gòtica al primer pis. En tres de les quatre cares presenta un petit matacà, i corona el conjunt un seguit de merlets. Des de dalt es domina un extens territori. La porta principal dona accés al modern palau (finals del segle XX i principis del XXI) construït al seu voltant i al pati central porxat, amb arcs de mig punt.

La gènesi del Parc

El sector ocupat pel Parc formava part del pla parcial de la Torre-roja, el qual preveia elevats nivells d'edificació. L'Ajuntament de Viladecans i l'antiga Corporació Metropolitana van mantenir negociacions amb els propietaris del sòl, que culminaren l'any 1982. El pla va ser modificat en el sentit de concentrar la superfície lliure en un Parc i reduir l'edificació prevista. Posteriorment, el 1983, l'Ajuntament va cedir l'ús del solar a l'antiga Corporació Metropolitana per a la construcció del Parc, que es va inaugurar l'any 1984 i forma part de la Xarxa de Parcs Metropolitans.

COM ÉS EL PARC

A partir de les avingudes amb arbres i de la pineda preexistents, el Parc respon a la demanda de nous espais verds i de dotar d'un accés adient els equipaments situats a l'extrem superior. L'avinguda de la Torre-roja, vorejada per fileres de plàtans, n'és el passeig central i l'element integrador dels diferents espais situats

a banda i banda (el camp de futbol, els ambients enjardinats i la pineda), així com un tranquil camí per arribar a la zona d'equipaments.

El magnífic edifici de la Torre-roja (entre xiprers, plàtans i pins blancs i davant d'una excepcional alzina) flanqueja l'entrada del Parc. Al seu costat, una bella escultura de bronze "**el guant de beisbol**", obra de l'escultor Alberto de Udaeta, ret homenatge als jugadors d'aquest esport força implantat a Viladecans*.

El guant de beisbol

La plaça de la plataneda

Aquesta plaça quadrada, situada darrera la torre, envoltada per una tanca de xiprers retallats i amb quatre portes d'accés que permeten tancar-la, és l'indret més reclos de la Torre-roja. Darrera la pèrgola, una passeig amb plàtans separa el Parc de l'entorn. Altrament, els plàtans ocupen quasi la meitat de l'espai, junt amb un grupet de palmeres de Canàries. A l'altre extrem, arbusts i coníferes acompanyen la zona de jocs.

* Al camp municipal de beisbol, situat al nord del Parc, es van disputar els partits de les semifinals dels Jocs Olímpics del 1992.

Les terrasses i l'arbreda de caducifolis

A l'altra banda de l'avinguda hi ha el camp de futbol, passat el qual un conjunt de terrasses ombrejades per plàtans, pissardis i falses acàcies (entre els quals destaca un grupet de palmeres de dàtils) amb petits estanys per refrescar l'ambient, salven la suau pujada del terreny. Més amunt, a banda i banda del passeig, hi ha una zona de gespa amb pollancre, tells, plàtans i lledoners.

Pollancre

Entre els perennifolis ressalta el verd intens d'alguns garrofers que es mantenen al seu lloc d'origen i als quals paga la pena dedicar una atenció especial, per la importància històrica i tradicional del seu conreu en aquesta zona. Així ho testimonien els antics garroferers que encara es poden veure prop del Parc.

El **garrofer** és un arbre de fulla perenne, típicament mediterrani, conreat des de molt antic per l'aprofitament del seu fruit, la garrofa, en l'alimentació humana i, sobretot, en l'alimentació del bestiar. Viu en terrenys secs i pedregosos, generalment prop del mar. El seu conreu conegué una forta expansió a final segle XIX, quan va substituir moltes vinyes destruïdes per la fil·loxera. Té poca alçada i una capçada arrodonida, que dona una ombra densa i fosca. El tronc és abonyegat i gruixut, amb l'escorça de color gris-torrós. Les fulles són compostes, amb foliols sempre aparellats, de marges lleugerament ondulats i d'un verd brillant intens. Les garrofes, un cop madures, són dolces, aromàtiques i de color de xocolata. Pot viure fins a 600 anys.

La pineda

Dues masses de pins blancs de gran alçada, formen l'esplèndida pineda. Equipada en part com a zona de picnic, és l'àrea més freqüentada del Parc, i atrau, sobretot els diumenges, una gran quantitat d'usuaris. Davant de les barbacoes hi ha un grupet de falses acàcies.

A causa de la intervenció humana **les pinedes** han adquirit molta rellevància al mantell forestal del nostre país, en detriment dels alzinars, fins arribar a dominar els paisatges de la terra baixa. Les pinedes, a casa nostra, són indrets tradicionals de trobada on passar els diumenges de gresca, fer aplecs, arrossades i costellades mentre es gaudeix amb la flaire de les resines, la farigola i el romaní. Arbredes acollidores, amb un sotabosc encatfat de pinassa, o amb alguna de les oloroses plantes de les brolles.

El **pi blanc** és una espècie mediterrània molt resistent a la sequera, d'escorça gris-blanquinosa, resinós i d'agradable aroma. Té les fulles en forma d'agulles fines i flexibles, llargues de 6 a 10 cm, agrupades per parelles i de color verd clar. La capçada és esclarrissada i irregular. Les pinyes són molt nombroses, estretes, còniques i inclinades en direcció contrària al creixement de la branca; quan s'obren resten a l'arbre durant anys, de manera que es pot reconèixer el pi blanc pel gran nombre de pinyes que revesteix l'interior de la capçada.

Pinyes i flors de pi blanc

Les vistes

Des de la petita terrassa de l'estació transformadora, a l'extrem superior de la pineda, s'observa un sector de les muntanyes del massís de Garraf. A sobre mateix del Parc, i limitant amb Sant Boi i Sant Climent, hi ha la muntanya de Sant Ramon amb l'ermita al cim; després i seguint cap a ponent la serra de Miramar; més lluny, al terme de Gavà, ressalta la silueta retallada i vermellosa del turó del castell d'Eramprunyà, al fons s'endevina el Garraf blanc, a la zona de la Morella.

Els ocells

Tot i la pineda, hi ha pocs ocells al Parc durant l'època de cria. S'hi veuen principalment ocells de jardí. A l'estiu, falciots i orenetes són molt presents. Des de les bardisses dels voltants arriba el refilet del rossinyol, que a la primavera regala nit i dia l'harmonia del seu cant.

Arbres del Parc

Els perennifolis

Verds tot l'any amb fulles planes i més aviat petites de cutícula dura, fosca i brillant, per poder resistir temporades de sequera. N'hem distingit tres grups principals:

Palmeres

Vegetals de tronc únic, sense ramificar, amb fulles i flors que neixen de l'extrem.

- 1 *Phoenix dactylifera*, **palmera de dàtils**

Pins i altres coníferes

Plantes resinoses, amb fulles petites, estretes i allargades de cutícula molt dura.

- 2 *Cedrus atlantica*, **cedre de l'Àtlas**
- 3 *Cedrus deodara*, **cedre de l'Himàlaia**
- 4 *Cupressus glabra*, **xiprer blau**
- 5 *Cupressus sempervirens*, **xiprer**
- 6 *Juniperus sp.*, **savina**
- 7 *Pinus halepensis*, **pi blanc**
- 8 *Pinus pinaster*, **pinastre**
- 9 *Pinus pinea*, **pi pinyer**
- 10 *Podocarpus nerifolius*, **podocarp**

Altres perennifolis

- 11 *Acacia dealbata*, **mimosa**
- 12 *Ceratonia siliqua*, **garrofer**
- 13 *Ligustrum lucidum*, **troana**
- 14 *Quercus ilex*, **alzina**
- 15 *Schinus molle*, **pebrer bord**

Els caducifolis

Molt variables amb el pas de les estacions, adaptats a llocs amb aigua abundant, de fulles més o menys grosses que cauen a la tardor.

- 16 *Acer negundo*, **negundo**
- 17 *Celtis australis*, **illedoner**
- 18 *Cercis siliquastrum*, **arbre de l'amor**
- 19 *Ficus carica*, **figuera**
- 20 *Gleditsia triacanthos 'Sunburst'*, **acàcia de tres punxes**
- 21 *Melia azedarach*, **mèlia**
- 22 *Platanus x hispanica*, **plàtan**
- 23 *Populus alba*, **alber**
- 24 *Populus x canadensis*, **pollancre del Canadà**
- 25 *Populus nigra*, **pollancre**
- 26 *Prunus cerasifera 'Pissardi'*, **pissardi**
- 27 *Pyrus calleryana 'Chanticleer'*, **perera de flor**
- 28 *Quercus cerrioides*, **roure cerrioides**
- 29 *Robinia pseudoacacia*, **robinia**
- 30 *Tilia americana*, **tell americana**
- 31 *Tilia tomentosa*, **tell argentat**
- 32 *Tilia x vulgaris*, **tell de fulla gran**
- 33 *Tipuana tipu*, **tipuana**
- 34 *Ulmus pumila*, **om de Sibèria**

Arbusts i altres plantes

- 1 *Arbutus unedo*, **arboç**
- 2 *Asparagus sprengeri*, **esparreguera de jardí**
- 3 *Cistus sp.*, **estepa**
- 4 *Cotoneaster sp.*, **cotoneàster**
- 5 *Elaeagnus sp.*, **eleagne**
- 6 *Hedera helix*, **heura**
- 7 *Myoporum acuminatum*, **miòpor**
- 8 *Nerium oleander*, **baladre**
- 9 *Olea europaea varsylvestris*, **ullastre**
- 10 *Parthenocissus quinquefolia*, **vinya verge**
- 11 *Phillyrea angustifolia*, **aladern de fulla estreta**
- 12 *Phillyrea latifolia*, **aladern mitjà**
- 13 *Pistacia lentiscus*, **llentiscle**
- 14 *Pittosporum heterophyllum*, **pitòspor**
- 15 *Prunus spinosa*, **aranyoner**
- 16 *Pyracantha sp.*, **piracant**
- 17 *Quercus coccifera*, **garric**
- 18 *Rhamnus alaternus*, **aladern**
- 19 *Rosa sempervirens*, **englantina**
- 20 *Rosmarinus officinalis var. prostratus*, **romaní rastrer**
- 21 *Ruscus aculeatus*, **galzeran**
- 22 *Spartium junceum*, **ginesta**
- 23 *Tamarix parviflora*, **tamaric**
- 24 *Viburnum tinus*, **marfull**
- 25 *Wisteria sinensis*, **glicina**

